

OBJEKTIF**Peyami SAFA****Ruşen Eşref Ünaydın**

İÇ politika tarihimize bir mebus Ruşen Eşref'in, dış politika tarihimize bir diplomat Ruşen Eşref'in, edebiyat tarihimizde bir nâsir Ruşen Eşref'in yerini tâyin etmeğe çalışmayacağım. Fakat edebî röportaj tarihimizde bir «Diyorlar ki...» yazarı Ruşen Eşref vardır ki, bu eserini yazdığı tarihtenberi onunla hiç bir benzeri boy ölçüşmemiştir. Hattâ bu röportaj neviini Türkiyede kuran ve bu geleneğin temel taşını atan O'dur..

Sayırsız ana eserler gibi lâtin harflerine çevrilmek şansından mahrum kalan «Diyorlar ki...» Birinci Dünya Harbinde, Türkiye'deki edebiyat nesillerinin başlıca temsilcilerini konuşturan ve zamanın bütün edebiyat meselelerini, edebî zevk ve tercihlerini ortaya koyan bir edebiyat anketidir. İçinde eski ve yeni şöhretlerle birlikte, onların çevrelerindeki hava, eşya ve bütün çansız varlıklar da konuşur. İnsanları, içinde yaşadıkları fizik çevre, maddî çevre, tanıştıkları kimselerle münasebetlerinin mânevî iklimi, tabiât, ev, meslek dekoru içinde tanırsınız; onları vücudta getiren çeşitli tesirlerin eserleriyle alâkalarını elinizle tutar gibi olursunuz; ediplerinizin değil edebiyatımızın o günkü fotoğraflarını

seyredersiniz. Anket, eşyanın ve insanın ilkle-rine işlemiş bir bakış nüfuzundan doğan canlı müşahedelerle ve konuşmalarla doludur. O tarihten birkaç sene sonra, Fransa'da Les Nouvelles Littéraires'in baş yazarı Frederic Lefèvre'in «Une Heure Avec» başlığı altında yaptığı edebî röportaj serisini hatırlatır.

Edebiyat tarihimiz için de kulavuz ışıkları veren bu eserin lâtin harfleriyle yeniden basılmaması veya basılmışsa bile hiçbir yerde bulunmaması, Ruşen Eşref'in acı ölümünden daha az acı olmayan bir eksikliktir. Maarif Vekâletinin veya İş Bankası yayınlarını idare eden Hasan Ali Yücel dostumuzun bu eseri yeniden hayata kavuşturmasını temenni ederiz. O güzel Osmanlıcasına el dokunmamak şartıyla. Bir devrin zevki, yaşama üslubu, edası ve cihan felâkisi o dile sınıksız bağlıdır. Bugünkü dil o havayı yeniden ciğerlerimize dolduramaz.

«Kim anlar» sorusu mânasızdır. Kim anlarsa edebiyatçı odur. Üst tarafı köksüz ve ümitsiz bir tüfeyli kalabalığıdır. Tarih-siz edebiyat felekedeleridir. Bilmeyler ki tarih-siz ne edebiyat olur, ne memleket, ne de varlık.

Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 5 2 0 2 4 0 0 0 6 *